צח א מייי פ״ח מהלי מתנות עניים הלכי יב [ופי״ד מהלי אישות הלכה

יט] טוש"ע י"ד סי' רגב סעיף ד [וטוש"ע אה"ע סי' עח

סעיף בן: צם ב ג מיי' פי"ד מהל'

אישות הלכה יט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סיי

עח סעיף ב ג: ק ד מיי' פי"ח שם הל' ה

סימן עט סעיף א וסי׳ לד

טוש"ע שם סעיף ב וסי קיא סעי א: קר ח מיי פי"ב שם הלכי א

שם טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב וסימן קיב סעיף

.6 ים. קה ט מיי׳ פי״ב שם הלכה א ב ופי״ח שם הלכה א

סמג שם טוש"ע שם סי׳ סט

וסיי לד סעיף א: קו י מיי' פ"כ שם הלכ' א

קו כ מיי׳ שם הלכה ג סמג

:סעיף א סעיף מי פר"ט שם הלי ג סמג עשין מח ולאוין פא

טוש"ע שם סי׳ קיא סעי׳ ב:

סמג לאוין עא טוש"ע שם סימן נח סעיף א:

ובו ופי"ט הלכה י סמג

סמג לאוין פה טוש״ע שם

מפני חיקון העולם. שלא ירגילו להעלות על דמיהן: רנגד כחובחה. אבל יותר מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובתה

יתר על הכתובה: מרי קולי. לא יותר על דמיה שהיא ראויה

ואם לריכה רפואה הרי הרפואה

כמזונות דתרווייהו חיותה נינהו: מזונות

אין להם קלבה הלכך רפואה שיש

לה קלבה שאינה חולה תדיר אינה

בכלל מזונות: קוצו ליה מידי לרופא.

שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך

וכך: כעורכי הדיינין. אוהב אחד

מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין

ועורך [הדין לפני] הדיינין לזכותו

מיקרי עורכי הדיינין שעורך את

הדיינין להפוך לבם לטובתו של זה:

מעיקרת. כשהשיה עלה: ולבסוף.

כשנתחרט: בזרגבי' יחר על חולקהון

דעם אחוהון. בני אשה אחרת אם

תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך

כתובתיך. ונפקא מינה שמא מרובה

היא או שמא יהו בני אשה האחרת

מרובים ובניך מועטים וטוב להן שיטלו כתובת אמן והמרובים כתובת

אמו ואפי׳ הכתובות שוות: כל ימי

מיגר ארמלותיך. כל ימי משך אלמנותיך:

גבו' מפני מה חקנו לחובת בנין

דכרין. מאחר שהבעל יורש את אשתו

למה תקנו שיוריש לבניה מה שירש

ממנה דהיינו נדוניא שלה: ויתן לבתו.

נדוניא יפה דאילו מתה יירשו בניה:

דרחמנה המר ברה לירות. דכתיב

(במדבר כז) איש כי ימות ובן אין

לו וגו׳ הא יש לו בנו יורשו ולא בתו:

ותקון דמירות ברתח. שיתן לה החב

ממונו שהיו בניו ראויין לירש: בשלמא בנו בידו. לבחש לו חשה שדרכו של

איש לחזר על אשהי: אלא בתו מי

בידו. וכי דרך אשה לחזר על איש:

ואימא דאב לירום דבעל לא לירום.

כיון דטעמא כדי שיקפוץ ליתן לבתו

הוא דתקון נדוניא דיהב אב לבתו

לירתון בנים דילה אבל שאר כתובות

נכסי הבעל כגון מנה מאתים ותוספת

דבעל לא לירתון: אם כן. דלא ירתי

לשחר הכתובה: חב נמי מימנע ולח

כתב. לבתו אחרי שזה מקפיד על

שלו מלהוריש לבני בתי אף אני

אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא

דכתב אב כו'. כיון דטעמא משום

שיקפון אב לתת נדוניא לבתו היא

היכא דכתב אב נדוניא לבתו נכתוב

בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא

דלא כתב אב נדוניא לבתו לא נכתוב

בעל תנאי כתובת בנין דכרין: לא

פלוג רבנן. לא חלקו בין כתובה

מסורת הש"ם

פו. ע"ש, ד) [ברכות יע. וש"נו, ד) ב"ב קלא., וש"כן, ל) ב"ב קלם., ו) ג"ו שם, ו) [לקמן קג.], ה) ובמשנה שבמשניות איתא מיגד. וימשכו [בראשית לו] מתרגם ונגידו עי' תוי"ט], ט) [לקמן לה:], י) קדושין ל:, כ' [יבמות סו. קו. ב"מ (ג:, ל) [לקמן נה. ב"ב קלה], מ) [לקמן לה], ל) [קידושין ב:], ס) נ"י כ"י, ע) [שייך לעיל

הגהות הב"ח

נא. במשנה],

(מ) גמ' היכח דכחב חב (לכתוב וכו' לא לכתוב בעל) תא"מ. ונ"ב ס"א לא גרסינן ליה: (ב) תום' ד"ה מטרוף וכו׳ שידע גם המקשה. נ״ב עיין בפ׳ אע״פ דף נה:

מוסף רש"י

עשינו עצמינו כעורכי הדיינין. כקרוב של בעל דין או אוהבו הבא אצל דיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו (לקמן פו. ונוי׳ רווו״י ארוח פ״א מ״ח). אדם חשוב שאני. לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא למרובים מחוז. בגיז שכח מקרופים (שט). בבין דכרין כו'. היו לו שתי נשים וכתובת האחת גדולה משל חבירתה ומתו שתיהן בחייו וירשן, או אחת בחייו וירשה, אעפ"כ לא בטלה כתובתה אצל בניה. אם יש לה בו זכר הימנו, וכשבאין לחלוק בנכסיו אחר מותו, נוטלין אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן כנובת מתן ימטי כנובת מתן והשאר חולקין בשוה, ואין יכולין בני הקיימת לומר אנו נטול כתובת אמנו שהיא נסול כנווכת מונני שיהים כבעלת חוב, ואתם אל תטלו שאין לאמכם כתובה שהרי בטלה ירשה ור״ה פווי) ובני שניה אפילו הן נקבות נוטלין . כתובת אמן כחוב גמור, שהרי נתאלמנה מאביהן, ובני ראשונה אם יש זכרים נוטלין נחאלמנה . כתובת אמן ואע"ג דמתה בחייו (ירחוח צא.). שהוא תנאי ב"ד. שכית דין תקנו כתוכת כנין לכרין (רשב"ם כדי . ר"ר קלא.). אדם ויכתוב לבתו כבנו. דאס נותן לנתו אינו יולא מזרעו אם בתו מחה קודם בעלה שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם אלא בנתיה מי בידיה. כלוס יכול קיימן בידיה. כלום יכול להרגיל לה אנשים להשיאה דאמר קרא ואת בנותיכם תנו לאנשים (קדושיו ל:). ירתון תנן. אינון ירתון כסף כתובתיך וירושה לא טרפא

תוספות רי"ד (המשך)

בנ"ד הם יורשין כל הכתוב בשטר הכתובה בין נדוניא בין תוספת ובפ' י"נ (דף קלא) מקשה והא אין אדם מקנה דבר למי שלא בא לעולם ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם למי שאינו בעולם לא ומשני תנאי ב״ד שאני: אר״י משום בנ"ד. פי' המורה וכי מאחר שמה"ת בעל יורש את אשתו מה שיורש הוא ממנה דהיינו נדוני' כדי שיקפוץ אדם ליתן לא תקנוהו יהא כאו"א דן

בעצמו איך אני נותן נכסי לבתי שמא תמות בחיי בעלה וירשנה ותפול ירושתי ביד אחרים אבל עכשיו יתן לה (המה) והאב] תמות בתי בחיי בעלה יירשנה בנה וכך בתי חביבה עלי כבני: ועד כמה פי׳ זקוק לתת לה אביי ורבא דאמרי תרווייהו תמות בתי בחיי בעלה יירשנה בנה וכך בתי חביבה עלי כבני: ועד כמה פי׳ זקוק לתת לה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסי. ואימא דאב לירות דהיינו הגדוניא דבעל לא לירות דהיינו מנה ומאתים ותוספת. פי׳ אחרי שהתקנה היא כדי שיקפוץ ניתקין נמי דנדוניא דאב לירות. א״כ פי׳ דלא ירתי לשאר כתובה מימנע אב ולא כתב לבתו. פי׳ יאמר כך אחרי שדה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי גם אני אמשוך ידי מלהרבות נדוניא: ואימא. פי׳ כיון דטעם דניתקנה הוא כדי שיקפוץ היכא דכתב אב נדוניא לכתוב בעל להאי תנאה פי׳ בנ״ד היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל לא פלוג רבנן 6) שלא יהא תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה והשתא דתקון רבנן דמתיבתא למיגבי כתובה ממטלטלי מיבעיא לי אי גביא נמי כתובת בנ״ד ממטלטלי אי לא ומסתמא דגביא דהא אי לאו דלא להוי תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה הוי מן דינא דליגבי ממטלטלי והשתא דכתובה עצמה גביא איהי נמי גביא: ותטרוף ממשעבדי. פי׳ אם ככתובה שוינהו כדרך שטורפת האשה דהא כבע״ח היא ונשתעבדו לה קודם לכן ולמה בפי יינ ובפי אע"פ נמי בשמעתא קמייתא אמרי לא טרפא ממשעבדי. ירתון תנן. פי ואין רושה ממשעבדים. פיי במה ששעבד האב אין הבנים יורשים: ואימא. פי׳ כיון שהטעם הוא כדי שיקפוץ אע"ג דליכא מותר דינר לחלוק

אין פודין את השבוין כו'. ארישא קאי: שאמר הרי גימה וכתובתה תרפא עצמה רשאי. לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו אבל אינו רשאי לומר מקבל את גיטה ותפדה את עלמה לפי שלא קבלה תשלום מפירות לימכר בשוק ולא יותר על כתובתה: **ולריכה רפואה הרי היא כמוגות**.

שאכל עד עכשיוי

ותגבה ממטלטלי ככתובה שויוה רבגן. והשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממטלטלי כתובת בנין דכרין נמי גביא ממטלטלי דהא ככתובה שויוה רבנן:

תמרות ממשעבדי ירתון תנו. אף על פי שידע גם (כ) המקשה דירתון תנן אלא שבלשון קצר משיבו ור"ל דחכמים לא רצו לתת להם אלא דין ירושה כיון דמכח ירושה קאמו: ירתון תגן. גבי בת בין הבנים לא בעי לשנויי בהא לישנא דירתון תגן דאפילו למ"ד [יסבון] תנן מודה דלגבי הכי כנחלה שויוה רבנן כדמוכח ביש נוחלין (ב"ב דף קלא.) אבל לגבי ממשעבדי איכא פלוגתא בינייהו כדאמר התם

השתה

מפני' תקון' העולם יהא בכדי דמיהן פודין אע"ג דפרקונה יותר על כתובתה ורמינהי נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה יפעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה ר"ש בן גמליאל אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה אם לאן אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה: לקתה חייב לרפאותה: תנו רבנן יאלמנה ניזונת מנכסי יתומין וצריכה רפואה הרי היא כמזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר ירפואה שיש לה קצבה נתרפאת מכתובתה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות אמר רבי יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא אתו

לקמיה דר' יוחגן אמר להו האיזילו קוצו ליה מידי לרופא אמר רבי יוחגן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולכסוף מאי סבר מעיקרא י סבר יומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר יאדם חשוב שאני: מתני יסילא כתב לה יבנין דכרין דיהוו ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב שהוא תנאי ב"ד מבנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ומיתזגן מנכסי עד דתלקחון לגוברין חייב שהוא תנאי בית דין ״את מתהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי ״מיגר אלמנותיך בביתי חייב שהוא תנאי בית דין כך היו אנשי ירושלים כותבין יאנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים אנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו יורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: גבו אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא הא נמי דאורייתא הוא דכתיב 2קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים יבשלמא בנים בידיה קיימי אלא בנתיה מי קיימן בידיה הא קא משמע לן דגלבשה וגיכסה וניתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו בעל לא לירות אם האב לירות דבעל לא לירות אם כן אב נמי מימנע ולא כתב ואימא היכא דכתב אב 🐠 לכתוב בעל היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל סלא פלוג רבגן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויוה רבגן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבגן ותיגבי ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן תטרוף ממשעבדי ירתון תנן ואימא אף על גב דליכא יימותר דינר לבמקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה אזיל למיכתב לה כתובתה שמע יהודה בר מרימר נפק אתא איתחזי ליה כי מטו לפיתחא הוה קא מפטר מיניה אמר ליה ניעול מר בהדאי חזייה

לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניא לא חלקו: בת בין הבנים חירות. 🌣 [כיון דטעמא משום נדוניא הוא היכא דאין לו בנים ממנה אלא] יש לו בת מן אשה אחת ובנים מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש ודוניא שנתן אבי אמה מאי שנא דתקון בנין דכרין: כנחלה שויוה רכנן. דירתון תנן ואין בת יורשת בין הבנים: כת בין הכנות חירות. יש לו בת מן אשה אחת ובנות מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניית אבי אמה דהא א"נ שויוה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן. במשפט היחידה כתובת אמה לירש נדוניית אבי אמה דהא א"נ שויוה כנחלה יש כתובת בנין דכרין דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ותגבי ממטלטלי. כיון דטעמא משום נדוניית אבי האם הוא אלמה אמרינן לעיל (דף כ:) כשם שאין הבנים יורשין אלא מקרקע ואוקימנא בכתובת בנין דכרין: **ככחובה שויוה רבנן.** ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לשטרא: מטרוף ממשעבדי. אי ככתובה שויוה ולקמן פליגי בה בריש פרק אע"פ [יה.]: ירסון סגן. ואין ירושה במשועבדין: **ואימא אע"ג דליכא מוסר דינר**. יתר על שתי הכתובות יטלו כתובת אמם כדין כתובת בנין דכרין אלמה תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן 1.6.) אין שם אלא שמי כתובות חולקין בשוה: **מקום דמיעקרא נחלה דאורייהא.** משום נחלה דרבנן: **לא מקון רבנן.** נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי שהיא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוהו בשוה בנחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: בי אבא סוראה. חמיו היה והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו כדאמרינן באלו נערות (לעיל לט:) אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינכי ובסנהדרין (דף יד:) נמי אמרינן איש ושתי נשים שאין מטילין לכים אחד כגון רב פפא ובת אבא סוראה: אויל. רב פפא לבית אבי הנערה לכתוב כתובתה ושם יפסוק אביה ויכתוב לה בנדונייתה מה שיכתוב: כי מטו לפסחה. דחבה סורחה: הוה מיפטר מיניה. יהודה נטל רשות מרב פפח לחזור לחחוריו:

אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם 🕬

הל' כרבי ואינו נ"ל דקי"ל הל' כר' מחבירו ולא מרבו: לקתה בחלאים חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא א"ע רשאי פי' דרפואה כמזונות . דמיא וכשם שיכול לפסוקי מזונותיה על גיטה וכתובה ה"נ יכול לפסוקי רפואתה ולא דמי רפואה לפדיון: ת"ר אלמנה נזונית מנכסי יתומים ואם צריכה רפואה ה״ה כמזונות. פי׳ דתרווייהו חיותא נינהו רשב״ג אומר רפואה שיש לו קצבה מרפאים אותה מכתובתה. פי׳ דכיון שיש לה קצבה כמה רופא לוקח עליה לא דמי למזוני דמזוני ל"ל קצבה ורפואה שאין לה קצבה ה"ה כמזונות: קריביה דר"י הוו להו איתת אבא דהוה צריכה רפואה כל יומא. פי׳ היה מפרנסין אשת אביהן אתו לקמי׳ דר"י א"ל זילי קיצי לה מידי לרפואה. פי׳ כדי שתהיה לה קצבה ותתרפא מכתובתה אר"י עשינו עצמינו כעורכי דיינין. פי׳ שאינן כשרים שמלמדים טענות לבעל דין. מעיקרא מאי סבר פ'י כשהשיאן עצה ולבסוף מאי סבר פ'י כשנתחרט מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני משום ולזות שפתים הרחק ממך. בעי מימנע נפשיה מליזותא ונ"ל דוקא יורשים שאין חייבים בפרקונה אין חייבים ברפואה שיש לה קצבה אבל בעל שחייב בפרקונה חייב אפי' ברפואה שיש לה קצבה: מתני' י בי בי קיינה ול הדבר בינה אינון ירתן כסף כתוכתך יהר על חולקיהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ב. לא כתב לה בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתן כסף כתוכתך יהר על חולקיהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי׳ ב"ד בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי תהוין יתבן בביתי ומתזנין מנכסי עד דתלקחין לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי׳

עט שס סימן עט קא ה טוש"ע שס סימן :סעי׳ ב ר מיי׳ פי״ב שם הלכ׳ א ב קמג עשין מח טוש"ע שם סימן סע סעיף א ב: גד מיי שם ופי"ע שם הלכה א סמג עשין מח

ובריש אע"פ (לקמן דף נה.):

תורה אור השלם הַלוֹא פָרֹס לֶרְעַב לַחְמֶּךְ
הַלוֹא פָרֹס לֶרְעַב לַחְמֶּךְ
וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בְיִת בי תראה ערם וכסיתו וּמִבְשָּׁרְךְּ לֹא תִתְעַלְם:

2. קחו נשים והולידו בנים ואת בנותיכם תנו לאנשים וְתֵלַדְנָה בָּנִים וּבְנוֹת וּרְבוּ שָׁם וְאַל תִּמְעָטוּ:

ירמיהו כט ו

תוספות רי"ד

פי׳ ואפילו בכדי דמיה דחד פדיון תקינו ליה רבנן ולא שנים רשב״ג אומר אין פודין את השבויין יותר על דמיהן מפני תקון העולם ופי׳ משנה הוא בסוף פרק השולח (דף מה) איבעיא להו מפני תקון עולם משום דוחקא דציבורא א״ד משום דלא וניגרי) [לגרבו] וניתי טפי. ת״ש דלוי בר דרגא פרקה לררחיה רחרימר אלפא דיורי. לבו זהה בונו יסו אלפא דינוי. אמר אביי מאן לימא לן שברצון חכמים עביד דלמא שלא ברצון חכמים עביד הלכך מפני תקון העולם הוא שלא יהא השבויים מעלין . את השבאים לדמים יקרים. השבוים מיתר מכדי דמיהן: . ת״ר נשבית והיו מבקשים א' פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי פורה דצה אינו פורה דברי ר' רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה הרב מפרש נגד כתובתה כנגד כל הכתוב בכתובה כגון מנה מאתים ותוספת . ונדוניא וכל מה שהיה חייב לאו אינו פודה. פי׳ שלא יהיה תנאי כתובה גדול מן